

wo 24 mei 2017

Beter een vistrap dan een waterval

De Standaard

De Bomen en het Bos

Woensdag 24 mei 2017

De hogescholen klagen dat veel jongeren er te lang over doen om hun opleiding af te maken. De flexibilisering van ons hoger onderwijs is doorgeslagen, heet het.

Flexibilisering? Daarmee bedoelen ze de regeling – die nu zowat twintig jaar oud is – dat studenten niet meer voor alle vakken geslaagd moeten zijn, voor ze naar het volgende studiejaar mogen overgaan. Ze moeten alleen, gespreid over jaren, voor voldoende vakken geslaagd zijn en voldoende studiepunten verzameld hebben om hun diploma te behalen.

Het begrip eeuwige student is inderdaad geëvolueerd. Dat is niet meer de flierefluit die jarenlang drinkebroer kan spelen, omdat zijn ouders blind z'n kot en inschrijvingsgeld blijven betalen. De nieuwe eeuwige student is wie drie jaar doet over de vakken van elk studiejaar, en dus na 9 jaar een bachelordiploma heeft of na 12 jaar een master.

Dat is een karikatuur. Maar het is juist dat studenten gemiddeld langer doen over hun opleiding, zonder dat het aantal jongeren die een diploma behalen, is toegenomen (DS 24 september 2016). Dat laatste was nochtans de bedoeling.

We hebben minder

hooggeschoolden

dan onze buurlanden

De flexibiliteit behoeft bijsturing om die studieduur te beperken, maar het aantal afgestudeerden mag daardoor niet naar omlaag, het moet naar omhoog. We hebben minder hooggeschoolden dan onze buurlanden.

Veel jongeren zijn ingeschreven, maar mislukken, blijven proberen, zakken af en proberen iets anders, en een deel eindigt uiteindelijk zonder diploma. De flexibilisering is niet de oorzaak hiervan, ze doet dit alleen wat langer aanslepen. De drie echte oorzaken zitten elders: foute studiekeuzen, achterhaald watervaldenken en foute eindtermen.

Eerst dat laatste. We weten dat vandaag eigenlijk elke jongere minstens een vorm van postsecundair onderwijs zou moeten volgen. Met secundair onderwijs alleen ben je niet meer afdoende gewapend voor 2050. Een 7de jaar of hoger beroepsonderwijs (HBO5) is een minimum. Bovendien is eenieder die zich niet geregeld bij- en omschoolt, een vogel voor de kat.

We laten evenwel ruim 30 procent van onze jongeren de school verlaten zonder dat ze vaardig gemaakt zijn in verder leren en levenslang leren. Dat geldt voor alle vroege schoolverlaters,

en voor veel jongeren die bso, deeltijds bso en sommige tso-richtingen volgden. De nieuwe eindtermen moeten daaraan een eind maken.

Aan de slechte studiekeuzen

wordt eindelijk gesleuteld

Van degenen die daarop wel voorbereid werden, zijn er veel die slechte studiekeuzes maken. Ze weten niet goed wat ze aankunnen en beginnen vaak aan een richting waarvoor ze niet klaar zijn. Daaraan wordt eindelijk een beetje gesleuteld. Er is een oriënteringsproef in de maak aan het einde van het secundair onderwijs, en in het hoger onderwijs zijn of komen er instapproeven (lerarenopleiding), ijkingsproeven (ingenieursopleiding) en toelatingsproeven (voor artsen, tandartsen en veel kunstopleidingen).

Tot slot is er het achterhaalde watervaldenken: ‘Begin zo hoog mogelijk, je kan nog altijd afzakken.’ Veel studenten beginnen aan voor hen onhaalbare opleidingen, blijven te lang proberen, ‘zakken dan af’ naar andere opleidingen.

Er is een ander leidend beginsel

nodig. Het Zalmprincipe.

Er is een ander leidend beginsel nodig, een ander paradigma. Het zalmprincipe.

De zalm is niet – wat weleens beweerd wordt – de vis die dwars tegen de stroom in zwemt. De zalm is een vis die wil opklimmen, die stroomopwaarts zwemt naar hoger gelegen paaigebieden. Dat is zwaar. Opklimmen vergemakkelijken door vistrappen te bouwen die een trapsgewijze beklimming mogelijk maken, doet meer zalmen slagen in hun ambitie. Dat is wat nodig is.

Heel wat hogeschool- en universiteitsrichtingen hebben al zulke vistrappen of ‘schakelopleidingen’: de weg van technisch gegradueerde naar bachelor en verder naar ingenieur. De weg van maatschappelijk werker naar socioloog. De verpleegkunde heeft al het best aan zulke vistrappen gewerkt: het tekort aan verpleegkundigen is aangepakt door verzorgenden te laten opklimmen tot zorgkundigen, zorgkundigen tot verpleegkundigen-HBO5 en die op hun beurt verder te laten klimmen tot bachelor en master. Zo hoort het.

Dat moet het nieuwe normaal worden: iets studeren en daarna verder opklimmen, meteen na de aanvangsstudies, of later. Dit vergt dat iedereen in secundair onderwijs de vaardigheden moet verwerven om verder te studeren en om levenslang te leren.

Deze column verscheen in De Standaard van woensdag 24 mei 2017

http://www.standaard.be/cnt/dmf20170523_02896584

Hieronder geven we één van de reacties op deze tekst, die van Pascal De Decker en Hans Leinfelder, docenten Stedenbouw en Ruimtelijke Planning.

Het zit hier vol zalmen

In zijn rubriek ‘De bomen en het bos’ in De Standaard van 24 mei jl. houdt Guy Tegenbos een pleidooi voor het zalmpincipe als leidinggevend beginsel in het hoger onderwijs. Dit als tegenbeeld voor het vervloekte watervalsysteem.

Het zalmpincipe houdt in essentie in dat de student eerder laag begint om dan met hulp van tussenstappen, – ‘vistrappen’ -, omhoog te zwemmen. Een professionele bachelor kan zo een academische master worden.

Wij doceren aan de academische masteropleiding ‘Stedenbouw en Ruimtelijke Planning’ van de KU Leuven. Bij ons zit het vol met enthousiaste zalmen. Studenten – zelfs met een voortraject in het beroeps- of kunstonderwijs – die via een 7de jaar en het schakelprogramma met ‘volle’ goesting stedenbouw en ruimtelijke planning studeren. Wanneer ze bij ons starten, zijn ze bijvoorbeeld professionele bachelor (pba) architectuur-assistent, pba vastgoed, facilitair management of bedrijfsbeheer; of professionele masters in de landschapsarchitectuur.

Wanneer ze hun bul ‘master in de stedenbouw en ruimtelijke planning’ ontvangen, zijn ze vaak zeven jaar onderweg geweest. Sommigen dromen er zelfs van om een doctoraat te maken. Waarom doen ze dat? Er zijn verschillende redenen. Opportunisme zal er ongetwijfeld één van zijn. Een academische master biedt nu eenmaal meer jobopportuniteit en betere verloning. Maar ook nieuwsgierigheid speelt. De ruimtelijke problemen zijn groot. Files. Overstromingen. Bouwstop. Zonevreemde bossen. Ze willen er meer van weten. En ze willen er iets aan doen. En wat zeker ook speelt: heel wat van hen hebben als 18-jarige op iets ingezet en zijn gaandeweg tot de conclusie gekomen dat er meer in zit. De vistrap van het schakelprogramma was en is een zegen voor hen...

Pascal De Decker & Hans Leinfelder

Docenten Master Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, Fac. Architectuur KU Leuven